

Liên quan đ n chuy n đ c tài và dân ch , quan sát tình hình chính tr trên th gi i, ng i ta th y có hai đ u g n nh quy lu t.

Hình: Getty Images/iStockphoto

Th nh t, c các n c có truy n th ng dân ch lâu đ i, chính ph có lên có xu ng cách gì đi n a thì dân ch v n c dân ch . Nhi u lúc, b u c xong, ch ng có bên nào th ng bên nào c . Có hai bi n pháp th ng đ c ti n hành: m t, đ m phi u i; và hai, các đ ng loay hoay tìm cách liên hi p v i nhau đ có m t kh i đa s . Bi n pháp th nh t x y ra M vào năm 2000 trong cu c tranh c gi a George W. Bush và Al Gore, bao g m không nh ng vi c đ m phi u i mà còn có c s can thi p c a tòa án (ti u bang Florida), kéo dài kho ng m t tháng. Bi n pháp th hai x y ra nhi u h n.

G n đây nh t là cu c b u c Anh vào tháng 5 năm 2010 v i k t qu là c hai đ ng chính, Lao Đ ng và B o Th , đ u không đ 50% s phi u c n có. C hai đ ng đ u c tìm cách ve vãn đ ng th ba là đ ng Dân Ch T Do. Cu i cùng đ ng này ng theo đ ng B o Th , nh v y, đ ng B o Th đ c lên n m chính quy n. Tuy nhiên, Anh, quá trình th ng l ng t ng đ i nhanh, ch m t kho ng m t tu n. Úc, ba tháng sau đó, trong cu c b u c liên bang vào ngày 21 tháng 8, k t qu cũng t ng t .

Cu i cùng đ ng Lao Đ ng ph i liên k t v i đ ng Xanh và các dân bi u đ c l p đ ti p t c c m quy n. Nh ng quá trình đàm phán Úc kéo dài khá lâu: đ n 17 ngày. Đ u đ c bi t là, trong t t c tr ng h p b t th ng v a k , khi c n c không có m t ng i lãnh đ o th c s , gu ng máy hành chính và chính tr M, Anh và Úc v n ch y r t t t. Dân chúng không h nh n th y có b t c m t thay đ i nh nào trong đ i s ng c . An ninh và tr t t v n bình th ng. Kinh t v n phát tri n. Khi c n làm gi y t gi liên quan đ n công quy n, ng i ta v n có th làm đ c m t cách nh nhàng và nhanh chóng.

Thứ hai, người ta nói, các nước có tài, sau một cuộc cách mạng hoặc tự hóa thân với nhiệt tình dân chủ hóa, thì thường gặp rất nhiều vấn đề trong việc xây dựng một chế độ dân chủ thực sự. Thường thì nguyên nhân là hai trường hợp: một, nó trở lại với chế độ tài nguyên với một chế độ và diễn biến khác; và hai, nó phải đi qua những con đường vòng khá quanh co và đôi lúc khá đẫm máu trước khi đến được cái đích mà mọi người mong muốn.

Vấn đề là: Tại sao như vậy?

Câu trả lời đầu tiên nêu lên đầu tiên là: chế độ. Người ta cho là, các quốc gia dân chủ lâu đời, bây giờ nhà nước đã hoàn thiện, nhưng thay đổi về nhân số, ngay cả nhân số thực loại cao cấp nhất, cũng không gây ảnh hưởng gì nghiêm trọng. Điều này dĩ nhiên là đúng. Nhưng đó không phải là tất cả. Nhiều quốc gia mới dân chủ hay giờ về dân chủ, người ta cũng có một bộ máy khá tương đương. Thì cũng chính phủ. Cũng Quốc hội. Cũng tòa án. Và đáng sau tất cả các thiết chế này, là Hiến pháp và luật pháp. Vậy mà giả mạo một nền dân chủ lâu đời và một nền dân chủ sơ sinh vẫn khác. Khác rất nhiều.

Câu trả lời thứ hai được đề nghị: văn hóa. Dân chủ không phải chỉ là một thiết chế mà còn là, nếu không muốn nói, chế độ còn là một văn hóa. Có một thể văn hóa dân chủ và một thể văn hóa phi dân chủ. Văn hóa phi dân chủ dựa trên chế độ nghĩa cá nhân độc tôn, sự bí mật và tình thân bộ lạc. Văn hóa dân chủ, ngược lại, dựa trên tinh thần tập thể, tính công khai và tinh thần sẵn sàng đàm phán và chấp nhận thua thiệt. Văn hóa phi dân chủ sẽ dùng mọi biện pháp, kể cả áp bức ngược lại khác, để giữ quy tắc một vấn đề một cách nhanh gọn. Văn hóa dân chủ thì ngược lại, sẵn sàng thảo luận và tìm kiếm những giải pháp cùng mọi người để đến một sự đồng thuận chung.

Quan điểm thứ hai được cho là hợp lý. Nhưng ở đây lại có vấn đề: văn hóa dân chủ từ đâu mà có? Không thể nói văn hóa dân chủ nảy sinh từ một truyền thống dân chủ. Nói như vậy là đưa vấn đề vào đường cùng: Nó sa vào cái bẫy quẩn quanh và con gà cái nào có trước. Nhưng một nền văn hóa dân chủ có thể được nảy nở trong một thể chế tài nguyên không? Câu trả lời cũng lại là không. Đã đành văn hóa không nhất thiết gắn liền với thiết chế. Nhưng văn hóa cũng không phải là cái gì có thể nảy nở từ hư không. Văn hóa gắn liền với con người, với những điều kiện sinh sống của con người; mà con người thì lại chịu ảnh hưởng trong và với thiết chế.

Bất cứ cách nào, thì hai người trả lời, bao giờ cũng gắn liền với một thiết chế nhất định hoặc tồn tại bên ngoài hoặc do họ xây dựng: như là gia đình, như là xã hội, như là quốc gia. Không ai có thể thoát được. Một thiết chế được thành lập trên nền tảng bất khoan dung, chủ nghĩa độc tài các lợi ích ích kỷ trước mắt, sẵn sàng dùng súng đạn để giữ quy tắc mưu sinh, thì

khó mà song hành d c v i m t n n văn hóa dân ch v n lúc nào cũng đ cao nh ng đi u ng c i.

Nh ng n u không th đ i đ n lúc xây d ng d c m t thi t ch dân ch và cũng không th thoát kh i nh ng nh h ng tiêu c c c a các thi t ch d c tài trong hi n t i, làm sao ng i ta có th vun đ p m t n n văn hóa dân ch đ làm ti n đ cho ch đ dân ch s đ c hình thành? Câu tr i, th t ra, đã có t lâu.

Trong cu n “Dân ch i M” (Democracy in America), xu t b n năm 1835, Alexis de Tocqueville (1805-1859) nh n th y có nhi u s khác bi t quan tr ng trong đ i s ng chính tr gi a M và châu Âu. M t trong nh ng khác bi t y chính là s hi n di n c a xã h i dân s (civil society) i M. Đi n hình c a hình th c xã h i dân s y là vô s các h i đoàn do dân chúng thành l p và sinh ho t đ c l p v i chính quy n.

Các h i đoàn y bén r kh p n i, i m i đ a ph ng và thu hút r t nhi u t ng l p dân chúng khác nhau. H th ng g p g nhau, th o lu n v đ lo i v n đ. Qua các sinh ho t t p th nh v y, dân chúng nh h ng lên đ i s ng chính tr đ a ph ng cũng nh i c p qu c gia b ng cách nêu lên v n đ, đ c bi t nh ng v n đ có tính ch t c ng đ ng, thu c các nhóm thi u s, v n r t đ b chính quy n h h ng.

Tr c các yêu sách c a h , t d ng chính quy n ph i tr thành minh b ch, m i chính sách đ u tr thành công khai, h n n a, h ph i quan tâm h u nh đ n m i t ng l p khác nhau trong xã h i, b t k là n hay nh , giàu hay nghèo. Quan h gi a chính quy n và xã h i dân s - qua hình th c sinh ho t đoàn th - nh th là m t th quan h đ y tính ch t dân ch , thông qua đàm phán và t ng nh ng. Nó khác h n v i th quan h đ y tr n áp và b o đ ng i châu Âu th i b y gi .

Có th nói, qua quan sát c a Tocqueville, xã h i dân s là m t trong nh ng ti n đ quan tr ng nh t đ xây d ng ch đ dân ch i M.

V sau, gi i nghiên c u cũng đ ng ý v i nhau, xã h i dân ch cũng là ti n đ c a m i ch đ dân ch nói chung.

Nói nh v y cũng có nghĩa là mu n nói: Đ có m t ch đ dân ch th c s v ng ch c, chúng ta c n có văn hóa dân ch ; và đ có m t n n văn hóa dân ch , chúng ta c n xây d ng, tr c h t,

Giới a đ c tài và dân ch

Tác Giả: Nguy n H ng Qu c
Thứ Sáu, 13 Tháng 1 Năm 2012 18:24

m t xã h i dân s lãnh m nh.